

повинні брати участь у проведенні занять за всім спектром питань, пов'язаних з використанням прикмет зовнішності під час розкриття злочинів, готувати відповідні методичні рекомендації, огляди, вказівки. Під час виїздів в органи внутрішніх справ для виготовлення портретів співробітники лабораторії, як представники обласного апарату, забезпечують також контроль якості складання орієнтувань, ефективності їх використання, порядку ведення фотоальбомів, відеотек, надають необхідну методичну допомогу.

Досвід більш, ніж 10-річного функціонування спеціалізованої портретної лабораторії НДЕКЦ УМВС України в Сумській області довів велику ефективність її роботи. Наприклад, 15 березня 2004 р. в лікарні № 5 м. Суми було вчинено вбивство гр. Маханюка В.І. у палаті № 307. Зі слів лікаря спеціалістом-художником НДЕКЦ був складений мальований портрет підозрюваного, який показали оперативним працівникам УБОЗ, – і він одразу був впізнаний як відома особа, що проходить по справі оперативного об'їку. Убивство було розкрито протягом кількох годин.

Таким чином, активне використання прикмет зовнішності, картотеки суб'єктивних портретів, організація мережі спеціалізованих портретних лабораторій у підрозділах НДЕКЦ дозволить підвищити ефективність використання одного з основних напрямків розкриття злочинів.

Список літератури: 1. Снетков В.А. Габитология. Волгоград, 1979. 2. Зинин А.М. Применение субъективных портретов. М., 1996. 3. Топорков А.А. Словесный портрет: Практическое пособие. М., 1999. 4. Корниенко Н. А. Российские и международные криминалистические учеты. СПб. 2004. 5. Снетков В.А., Зинин А.М. Техника, тактика и методика изготовления субъективных портретов. Омск, 1983. 6. Снетков В.А., Зинин А.М. Современные технические средства изготовления композиционных портретов. М., 1978. 7. Наказ МВС України № 682 від 30.08.1999 р. «Про затвердження Настанови про діяльність експертно-криміналістичної служби МВС України» (із змінами Наказ МВС України від 20.12.2000 №900). 8. Щербаковский М.Г. Криминалистика: Матеріали по підготовці до державного (випускного) комплексного іспиту. Х., 2004. 9. Снетков В.А., Зинин А.М., Винниченко И.Ф. Типы и элементы внешности (ТЭВ). М., 1979. 10. Дубягин Ю.П. Руководство по розыску и расследованию неочевидных убийств М., 1998. 11. Поврезнюк Г.И. Криминалистические методы и средства установления личности в процессе расследования преступлений. М., 2005. 12. Разумова А.Э. Некоторые аспекты применения специальных знаний при подготовке к обыску// Право і безпека.-2005.-Т.4.

Надійшла до редколегії 19.01.07

В. В. Акімов

ДЕЯКІ ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВНОЇ КОНТРОЛЬНО-РЕВІЗІЙНОЇ СЛУЖБИ З ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ

Основними проблемами боротьби з економічною злочинністю на сучасному етапі є чітка координація дій державної контрольно-ревізійної служби з правоохоронними органами.

Про високу ефективність таких дій наголошували в своїх працях С. В. Бардаш, Ф. Ф. Бутинець, В. О. Лукін, Н. М. Малюга, Н. І. Петренко, В. Д. Понікаров та ін.

Не залишилися ці проблеми не згаданими й у Законі України «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні» [1].

Враховуючи важливість цих проблем, законодавець прийняв ст. 4, де в п. 3 чітко визначив, що Державна контрольно-ревізійна служба в Україні (далі – ДКРСУ) координує свою діяльність не тільки з місцевими Радами народних депутатів, органами виконавчої влади, фінансовими органами, державною податковою службою, іншими контролюючими органами, а й із органами прокуратури, внутрішніх справ, служби безпеки.

Як подальший розвиток такої співпраці слід розглядати вимоги ч. 3 п. 8 ст. 8, де чітко визначено, що звернення, направлені ДКРСУ, де повідомляється про крадіжку, розтрата, недостачі, інші серйозні правопорушення, негайно пересилаються правоохоронним органам для прийняття рішень, згідно з чинним законодавством.

Значна частина проблем взаємодії ДКРСУ і правоохоронних органів вирішена в ст. 11 «Проведення ревізій органами державної контрольно-ревізійної служби», де чітко виписано, що позапланові виїзні ревізії проводяться органами ДКРСУ у разі:

- надходження доручення щодо проведення ревізії у підконтрольних установах від органів прокуратури, державної податкової служби, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, в якому містяться факти, що свідчать про порушення підконтрольними установами законів України, перевірку додержання яких віднесено до компетенції ДКРСУ (п. 5 ч. 5 ст. 11);

- якщо стосовно посадових або службових осіб ДКРСУ, які проводили планову або позапланову виїзну ревізію, порушено кримінальну справу (п. 6 ч. 5 ст. 11);

- наявності рішення суду, винесеного на підставі подання прокурора або слідчого для забезпечення розслідування кримінальної справи (ч. 7 ст. 11).

Більш жорсткі вимоги Закон передбачає в ст. 12, де працівники ДКРСУ зобов'язані в разі:

- виявлення зловживань і порушення чинного законодавства передавати правоохоронним органам матеріали ревізії (ч. 2 ст. 12);

- виявлення документів у зв'язку з їх підробкою або виявленніми зловживаннями негайно повідомити про це в правоохоронні органи (ч. 3 ст. 12).

Разом з тим, деякі положення Закону України «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні», які передбачають взаємовідносини ДКРСУ з правоохоронними органами, на наш погляд,

суперечать Конституції України [2], нормативно-правовим актам, що регламентують діяльність міліції, а також містять недоліки та упущення у використанні юридичної термінології.

Перш за все, це стосується ч. 4 ст. 14 Закону, яка передбачає відповідні дії працівників правоохоронних органів, які б сприяли службовим особам ДКРСУ у виконанні їх обов'язків.

Сприяння передбачено у разі недопущення працівників ДКРСУ на територію підприємства, установи, організації, відмови у наданні документів для ревізії та при будь-яких інших проти-правних діях.

Згідно з цим положенням, за вказаних обставин органи міліції на прохання працівників ДКРСУ зобов'язані негайно вжити відповідних заходів для припинення такої протидії, забезпечити нормальне проведення ревізії, охорону працівників ДКРСУ, документів та матеріалів, що перевіряються, а також вжити заходів для притягнення винних осіб до встановленої законом відповідальності.

Це положення суперечить Конституції України та іншим нормативно-правовим актам про міліцію відносно негайного вжиття відповідних заходів щодо припинення такої протидії та невизначеності й упущення у використанні юридичної термінології стосовно території підприємства, установи, організації (далі – території підприємств) і може викликати значні проблеми у практичному застосуванні вищезгаданого закону.

Розглянемо ці проблеми у запропонованій вище послідовності.

Оскільки ч. 4 ст. 14 Закону України «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні» стосується як мінімум двох сторін ревізійного процесу та долучення для з'ясування їх взаємовідносин органів міліції, ретельному аналізу підлягають положення Конституції України, Закони України «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні», «Про міліцію» [3].

Аналізуючи можливість участі правоохоронних органів у виконанні вимог ч. 4 ст. 14 Закону «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні», слід розглянути всі аспекти реальних дій міліції.

Не викликає сумніву, що для виконання заходів, передбачених законом, працівники правоохоронних органів самі повинні бути допущені на територію підприємства.

Власник може з якихось причин виявити небажання дати дозвіл на присутність будь-кого на території підприємства, його права чітко виписані в Конституції України, яка забезпечує:

– захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання (ст. 13);

– недопущення проникнення до житла чи іншого володіння особи (ст. 30);

– непорушність права приватної власності (ст. 41);

- захист своїх прав будь-якими не забороненими законом засобами (ст. 55);
- неухильне додержання Конституції України та законів України, не не посягання на права і свободи, честь і гідність інших людей (ст. 68).

Виходячи з конституційних положень, Закон України «Про міліцію» чітко регламентує безперешкодний вхід та перебування на території і в приміщеннях підприємств, на земельних ділянках, у жилих та інших приміщеннях громадян.

Таке право працівникам міліції надане в разі:

- припинення злочинів;
- переслідування осіб, підозрюваних у вчиненні злочину;
- при стихійному лихові та інших надзвичайних обставинах (пп. «а» і «б» п. 15 ст. 11).

Можливе перебування працівників міліції на земельних ділянках, у жилих та інших приміщеннях громадян за їхньою згодою, а також на території і в приміщеннях підприємств, установ і організацій з повідомленням про це адміністрації з метою забезпечення безпеки громадян, громадської безпеки, запобігання злочину, виявлення і затримання осіб, які його вчинили (п. 16 ст. 11).

Також можливе перебування працівників органів внутрішніх справ на території та в приміщеннях підприємств, що передбачені пп. 20, 21, 22, 24, 27 ст. 11, але вони містять специфічні завдання, як-то огляд приміщень на предмет перевірки охорони державного і колективного майна, зберігання зброї, забезпечення безпеки руху тощо. Тобто до проблеми, що розглядається, вони практично не мають відношення.

Інших законних підстав для перебування працівників міліції на території та в приміщеннях підприємств, установ, організацій немає.

Таким чином, за відсутності підстав, визначених законодавством, працівники міліції самі не мають права знаходитися на території та в приміщеннях підприємств, організацій та установ, тому забезпечити допущення посадових осіб ДКРСУ, надання документів, нормальне проведення ревізії здається дуже сумнівним.

Аналізуючи вищезгадану частину ст. 14 Закону України «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні», слід звернути увагу на недоліки та упущення у використанні юридичної термінології.

Це, перш за все, стосується терміна «недопущення працівників державної контрольно-ревізійної служби на **територію** (виділено В. А.) підприємства, установи, організації...». Згідно з офіційним тлумаченням, територія – це земельний простір, зайнятий населеним пунктом, установою [4, с. 288].

Таким чином, допущення чи недопущення пацівників ДКРСУ, які мають завдання провести ревізію, на земельний простір підприємства практично нічого не дає.

Об'єкти, що підпадають під контрольний процес, як правило, зберігаються в приміщеннях, допущення до яких і може забезпечити повноцінне проведення ревізії.

Отже, законом повинно бути передбачено допущення не тільки на територію, але й у приміщення підприємств.

Така конкретизація передбачена і Законом України «Про міліцію», який чітко розмежовує поняття «територія», «приміщення» і визначає законні підстави входити та перебувати в них (ст. 11).

Потребують, на наш погляд, і більш чіткого законодавчого визначення вимоги ч. 4 ст. 14 закону, що аналізується, відносно вжиття заходів працівниками органів внутрішніх справ, у разі відмови у наданні документів для ревізії, забезпечення охорони документів та матеріалів, що перевіряються.

Для вжиття заходів при відмові у наданні документів для ревізії працівники органів внутрішніх справ, перш за все, повинні з'ясувати, які документи і за яких обставин не надаються.

А для цього працівники міліції повинні знати:

- вид ревізії;
- програму ревізії;
- відповідність документів виду і класифікаційним ознакам ревізії.

Завдання не дуже просте, а якщо до нього додати деякі бухгалтерські тонкощі, пов'язані з належністю документа до тих чи інших рахунків, то дуже ймовірними стають дії працівників міліції, які можуть кваліфікуватися як перевищення службових повноважень.

Відмова у наданні документів посадовим особам ДКРСУ, як свідчить практика, найчастіше пов'язана з намаганням керівників підконтрольних установ не допустити їх до таємниць комерційних концесій.

І це цілком законно. Адже користувач договору, згідно зі ст. 11, 21 Цивільного кодексу (далі – ЦК) України, зобов'язаний не розголошувати секрети виробництва правоволодільця та іншу одержану від нього конфіденційну інформацію [5].

Вимагати надання такої документації, законність якої дуже сумнівна, тягне за собою правові наслідки, оскільки власник, який має підстави передбачати можливість порушення своїх прав власності, може звернутися до суду з вимогою про заборону таких дій або з вимогою про вчинення певних дій для запобігання такого порушення (ст. 386 ЦК).

Тобто до винесення рішення суду такі вимоги недоречні, а залучення працівників органів внутрішніх справ до вжиття відповідних заходів може бути грубим порушенням чинного законодавства.

Стосовно вимог ч. 4 ст. 14 закону, що аналізується, відносно забезпечення нормального проведення ревізії, охорони документів та матеріалів, що перевіряються, необхідно повернутися до раніше викладених автором положень, з яких випливає, що це можливо в разі законного перебування працівників міліції на території та в приміщеннях підприємств, установ та організацій. Підставою для цього може бути рішення суду.

І таке рішення передбачено п. 4 ст. 10 закону, де чітко визначено, що у разі відмови керівників підконтрольних установ, що ревізуються, в проведенні інвентаризації основних фондів, товаро-матеріальних цінностей, грошових коштів і розрахунків посадові особи ДКРСУ мають право звернутися до суду щодо спонукання для проведення інвентаризації. Виходячи з того, що й ревізія, й інвентаризація – це методи загального фінансово-господарського контролю, доцільним, на наш погляд, було б, з урахуванням раніше запропонованих пропозицій, ч. 4 ст. 14 викласти в наступній редакції: «Працівники правоохоронних органів зобов'язані сприяти службовим особам державної контрольно-ревізійної служби у виконанні їх обов'язків.

У разі недопущення працівників державної контрольно-ревізійної служби на територію і в приміщення підприємств, установ і організацій, відмови у наданні документів для ревізії та будь-якої іншої протиправної дії органи міліції за рішенням суду зобов'язані вжити відповідних заходів для припинення такої протидії, забезпечити нормальне проведення ревізії, охорону працівників контрольно-ревізійної служби, документів та матеріалів, що перевіряються, а також вжити заходів для притягнення винних осіб до встановленої законом відповідальності».

Запропоновані нами зміни до Закону України «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні», на наш погляд, дадуть змогу забезпечити конституційні права всіх учасників контрольно-ревізійного процесу, законодавчо визначити допущення та знаходження не тільки посадових осіб ДКРСУ, але й працівників міліції на території та в приміщеннях підприємств, установ і організацій, їх можливі дії щодо вжиття відповідних заходів для припинення протидії, забезпечення нормального проведення ревізії, охорони працівників контрольно-ревізійної служби, документів та матеріалів, що перевіряються.

Список літератури: 1. Закон України «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні» / Відомості Верховної Ради України. 1993. № 12. Ст. 110. 2. Конституція України К., 1996. 4. Короткий тлумачний словник української мови. За ред. Д. Г. Гринчишина. К., 1988. Ст. 288. 5. Цивільний кодекс України. К.; 2004. 3. Закон України «Про міліцію» Відомості Верховної Ради України №2505-10 від 25.03.2005. Ст. 267.

Надійшла до редколегії 04.02.07